

वांग्यावरील किडींची ओळख आणि एकात्मिक व्यवस्थापन

डॉ. भैर्यासाहेब गायकवाड
विषय विशेषज्ञ (कितकशास्त्रज्ञ)
कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

डॉ. हनुमान गरूड
विषय विशेषज्ञ

डॉ. अजय किनखेडकर
कार्यक्रम समन्वयक

कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

वांगी पिकावर मुख्यतः शेंडा व फळे पोखरणारी अळी, पांढरी माशी, पाने पोखरणारी अळी, खोडकिडा, ठिपक्याचे भुंगेरे आणि सूत्रकृमी या किडींचा प्रादुर्भाव आढळून येतो. वांगी पिकाचे उत्पन्न कमी येण्याच्या अनेक कारणांपैकी त्यावर होणाऱ्या किडींचा प्रादुर्भाव हे मुख्य कारण आहे.

शेंडा व फळे पोखरणारी अळी:

ही कीड वांग्यावरील अत्यंत नुकसानकारक कीड आहे. ह्या किडीमुळे वांगी पिकाचे दरवर्षी मोठ्या प्रमाणात नुकसान होते. ह्या किडीच्या अळ्या पानाच्या देठातून पोखरून आत शिरतात व देठाच्या आतील भाग गोलाकाप देऊन खातात त्यामुळे पान मलूल होते, त्याचप्रकारे झाडाची कोवळी शेंडी सुध्दा पोखरल्या जातात. त्यामुळे शेंडे मलूल होऊन खाली झुकलेले दिसतात. ह्याच अळ्या पुढे फळे व फुले पण पोखरतात. एक अळी ४ ते ६ फळांचे नुकसान करते. ह्या किडीचे पतंग लहान व सुंदर असते. त्यांचे पंख स्वच्छ पांढरे असून त्यावर गुलाबी ठिपके असतात, त्यामुळे ही कीड ओळखण्यास सोपी असते. या किडीच्या अळ्या गुलाबी छटाच्या असतात. यांनी आत घुसताना केलेले छिद्र खूप लहान असते, परंतु फळात आत शिरल्यानंतर आतील बराच भाग पोखरून फळ खाण्यास अयोग्य करते. शेंड्यात अथवा फळात शिरलेल्या अळ्या बाहेर येऊन दुसऱ्या शेंड्यात अथवा फळात जातात मोठ्या प्रमाणात नुकसान करतात.

ठिपक्याचे भुंगेरे:

ही कीड वांगी पिकावरील महत्वाची नुकसानकारक कीड आहे. ही झाडाच्या पानातील

हरितद्रव्य खातात आणि पानाची चाळणी करतात. त्यामुळे पानाची वाढ खुंटते व उत्पादनात घट येते.

खोडकिडा:

ही वांग्याची कमी महत्वाची समजली जाणारी कीड असली तरी कधी कधी तिचे प्रमाण वाढून ती पिकाचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान करते. ह्या किडीचा पतंग मध्यम आकाराचा व पोटाचा भाग फिवकट पिवळसर रंगाचा असतो. डोके आणि धड भुरकट रंगाचे असतात. समोरील पंख पिवळसर तर मागील पंख पांढुरक्या रंगाची असतात. पंखाचा विस्तार ३२ मि.मि. असतो. ह्या किडीची अळी फक्त मुख्य खोड पोखरून त्यातील आतील भाग खात असते. त्यामुळे झाड प्रथम कोमजते व नंतर वाळून जाते. ही कीड मार्च ते आक्टोबर महिन्यात कार्यक्षम असते.

पान पोखरणारी अळी:

ह्या किडीची अळी पानावरच्या शिरा, मुख्य शिर, पानाचे देठ आणि कोवळे शेंडे पोखरते आणि आतील पेशी खाते. परिणामतः किडग्रस्त भागावर गाठीसारखा आकार येतो. पोखरलेला भाग अळीच्या विष्टेने भरला जातो आणि किडग्रस्त पाने व शेंडे वाळतात.

पांढरी माशी:

या किडीचे पिल्ले व प्रौढ पानातील रस शोसून घेतात. जास्त प्रादुर्भाव असल्यास पाने पिवळी पडतात. प्रौढ कीटकांच्या शरीरातून गोड चिकट द्रव पदार्थ बाहेर पडतो. ह्या द्रवावर काळ्या बुरशीची वाढ होते. त्यामुळे झाडाच्या अन्न तयार करण्याच्या प्रक्रियेवर बाधा येते. पाने पिवळी होऊन परिणामी झाडाची वाढ खुंटते व उत्पन्नावर परिणाम होतो.

सूत्रकृमी:

सूत्रकृमी हा टोमॅटो, वांगी, मिरची, भेंडी आदि भाजीपाला पिकावरील अत्यंत नुकसानकारक सूक्ष्म जंतु आहे. हे जंतु पिकाच्या मुळावर आघात करतात. त्यामुळे मुळावर गाठी आलेल्या दिसतात. कधी कधी झाडाच्या इतर भागावर सुध्दा गाठी आढळतात. ह्या जंतुमुळे झाड निस्तेज होते, पानाचा आकार लहान होतो व पाने पिवळी पडून वाळतात व झाडाची वाढ खुंटते, तसेच फुले येण्याचा कालावधी लांबतो. प्रादुर्भाव जास्त असेल तर बरेचदा शेतातील झाडे वाळून जातात.

वांग्यावरील किडीचे एकात्मिक व्यवस्थापन:

- उन्हाळ्यामध्ये खोल नांगरट केल्यास किडीच्या जमिनीतील सुप्तावस्था उन्हामुळे व पक्षी खाऊन नष्ट होतील.
- प्रादुर्भावग्रस्त पाने, शेंडा, फळे गोळा करून नष्ट करावी.
- पाने खाणाऱ्या भुग्यांचे अंडीपूज, अळ्या जमा करून त्याचा बंदोबस्त करावा.

- पांढऱ्या माशीसाठी पिवळे चिकट सापळे १० प्रती हेक्टर लावावेत.
- ढालकिडे, सिरफिड, कोळी, भक्षक ठेकूण इत्यादी परभक्षी व इतर परोपजीवी कीटकांचे संवर्धन करावे.
- क्रायसोपाच्या अळ्या २ प्रती झाड रस शोषण करणाऱ्या किडीसाठी सोडावे.
- अझाडीरिविटन १०००० पी.पी.एम. २० मि.ली. प्रती १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी केल्यास रस शोषण करणाऱ्या किडीचे व शेंडा व फळे पोखरणान्या अळीचे नियंत्रण होईल.
- रोपे तयार करताना २ × १ मीटर वाफ्यात फॉरेट २५ ग्रॅम जमिनीत मिसळावे.
- शेतात लावण्यापूर्वी रोपे इमिडाक्लोप्रीड २०० एस.एल. १० मि.ली. प्रती लीटर पाण्यात मिसळून या द्रावणात रोपे ३ तास बुडवून मगच पुनर्लागवड करावी.
- शेंडा व फळे पोखरणान्या अळीच्या नियंत्रणासाठी इमामेक्टिन बेंझिएट ५ एसजी ४ ग्रॅम किंवा लॅमडा साहेॅलोथिन ५ ईसी ६ मि.ली. किंवा क्लोरिनट्रानिलोप्रोल १८.५ एससी ४ मि.ली. १० लीटर पाण्यात मिसळून आलटून पालटून २ ते ३ फवारण्या कराव्यात.
- रस शोषण करणाऱ्या किडीसाठी थायमिथोक्झाम २५ डब्ल्यु जी ४ ग्रॅम किंवा इमिडाक्लोप्रीड १९.८१ ओडी ४ मिली किंवा सायपरमेथिन २५ ईसी ३ मि.ली. किंवा डायमिथोएट ३० ईसी १० मि.ली. यापैकी एका कीटकनाशकाची १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- लाल कोळीसाठी डायकोफॉल १८.५ ईसी २५ मि.ली. किंवा स्पायरॉफेसीफेन २२.९ एससी ८ मि.ली. १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

(संपर्क: +९१ ९४२०४५९८०८)

ऊसावरील पांढरी माशी : लक्षणे व व्यवस्थापन

लक्षण:

या किडीची पिल्ले व प्रौढ दोन्ही पानातील रस शोषण करतात. त्यामुळे पान निस्तेज होते. या किडीची बाल्यावस्था पिकाचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान करते.

व्यवस्थापन:

- प्रादुर्भावग्रस्त पाने काढून नष्ट करावीत.
- ऊसाची लागवड पट्टा अथवा रुंद सरी पद्धतीने करावी. त्यामुळे किडनाशकांची फवारणी किंवा धुरळणी करणे सोयीचे होईल.
- नत्रयुक्त खतांचा जास्त वापर करू नये.
- पिवळ्या चिकट सापळ्यांचा वापर करावा.
- ५ % निंबोळी अर्काची फवारणी करावी.
- व्हर्टीसिलियम लॅकॅनी या जैविक बुरशीची ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- रासायनिक किटकनाशकांमध्ये क्लोरोपायरीफॉस २० % ३० मिली किंवा इमिडाक्लोप्रीड १७.८ % ३ मिली किंवा ऑसिफेट ७५ % २० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.